

יום ד', ל' בתשרי, א' דר"ה חשוון תשס"ט (29 באוקטובר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

= היום א' דראש חודש [מר] חשוון: "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו!" [תהלים קי"ח 24] =

"... וַיִּבְרַךְ אֶתְּם אֱלֹקִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹקִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת-הָאָרֶץ וּכְבֹּשֶׁהָ..."
המצוה 'למלא את הארץ' תמיד, במשך כל הדורות, 'מצאה חן בעיני הבריות'. אך לאדם, שניתנה לו בחירה חופשית, יש אפשרות להחליט מתי ואיך מקיימים את המצוה הזאת. המאמר דן, שאת השלמתו אנחנו מוסרים לכם היום [סליחה על האיחור מאתמול], מציג את דעתו של הרב אליעזר מלמד, רב היישוב הר ברכה, בו הוא מעלה שיקולים שונים שיש לקחת בחשבון כאשר מתחננים הן את הנישואין הן את גידול המשפחה.

ההיבט הלאומי-דמוגרפי [סיום]

הרב אליעזר מלמד

'שירות לאומי' דוחה את גיל הנישואין
אכן בפועל רוב הצעירות הדתיות מעדיפות לדחות את נישואיהן עד לקראת סיום לימודיהן המקצועיים. לכן בנות רבות אינן מעוניינות להשתדך בגיל 20 ורק כשהן מתקרבות לסיום לימודיהן הן מעוניינות להתחתן מפני שאז הנישואין כבר לא יפריעו לסיום לימודיהן. ככלל, אפשר לומר ששנתיים שירות לאומי או שנה שירות ושנה מדרשה גורמים לדחיית גיל הנישואין הממוצע בשנתיים. בערך מגיל 20-21 לגיל 22-23.
יש לציין כי מבחינה רגשית הזמן המתאים להתאהבות והתאחדות למען הקמת משפחה הוא בגיל צעיר, ודחיית הנישואין חומסת מהצעירים כמה משנותיהם הטובות ביותר, שנים בהן יכלו לאהוב ולהיבנות יחד. [1]

המשמעות הדמוגרפית של דחיית הנישואין בשנתיים
למשפחה ממוצעת בציבור הדתי לאומי יש כיום 5 ילדים כאשר ההפרש הממוצע שבין לידה ללידה הוא 3 שנים. אם ממוצע גיל הנישואין יהיה 20, כשהיו בני 80 יהיו להם 83 צאצאים. אם גיל הנישואין הממוצע יהיה 22, כשהיו בני 80 יהיו להם 50 צאצאים. [2]
אילו אלפיים בנות (מתוך כ-6000 בכל שנתון), במקום לשרת בשירות הלאומי, היו מתחילות מיד בלימודיהן המקצועיים ומקדימות את נישואיהן בשנתיים, תוך 60 שנה היו בעם ישראל עוד 16,500 יהודים. ואם כך היו עושים במשך עשרה מחזורים למשל, היו מתווספים עוד 165,000 יהודים.
ואם אותן 2000 בנות הן מהציבור התורני שממוצע הילדים במשפחותיו הוא כ-6 כאשר ההפרש הממוצע בין הלידות הוא של שנתיים, אזי אם יינשאו בגיל 22 - בגיל 80 יהיו לכל בת 98 צאצאים. ואם יינשאו בגיל 20, יהיו לכל בת שתגיע לגיל שמונים 177 צאצאים (79 נוספים עקב הצערת גיל הנישואין).
על אלפיים בנות (מתוך כ-6000) מציבור זה, שבמקום לשרת בשירות הלאומי יתחילו מיד בלימודיהן המקצועיים ויקדימו את נישואיהן בשנתיים, מדובר בתוספת של 39,750 תוך 60 שנה. ואם נחשב עשרה מחזורים, אזי מדובר על תוספת של 397,500 יהודים. כל

"ויהי החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו, תחילה וראש לפדיון נפשנו" [מתוך תפילת מוסף לראש חודש]
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה לחודש טוב וליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל

יום ד', ל' בתשרי, א' דר"ה השון תשס"ט (29 באוקטובר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

זה רק בזכות הקדמת גיל הנישואין בשנתיים ובלי להניח שהקדמת הנישואין עשויה להגדיל במידה מסוימת את מספר הילדים הממוצע לכל אשה. [3]
ואם בזכות הקדמת הנישואין בשנתיים תזכה האשה ללדת ילד נוסף כפי שניתן להניח שיקרה בחלק מהמשפחות, יעלה ההפרש במספר הצאצאים בגיל 80 ל-111. הריבוי המצטבר מאלפיים בנות יעלה ל-63,500 ולעשרה מחזורים – 635,000 יהודים. (יש לציין שבאזורים מסוימים של הציבור התורני - חרד"לי [חרדי-דתי-לאומי]), ממוצע הילדים למשפחה הוא כיום 7 ויותר.)

המשמעות הלאומית
ואל יהיה קל בעינינו משמעותו של נתון זה. מדינת ישראל משקיעה מאמצים רבים כדי להעלות יהודים מחוץ לארץ. רבים מודאגים מעתידה הדמוגרפי של המדינה: האם הרוב היהודי יישמר? גם הגירוש וחורבן הישובים מגוש קטיף וצפון השומרון התרחש בתואנה כי הדבר הכרחי כדי לשמור על הרוב היהודי במדינת ישראל. ואם יש בידינו דרך פשוטה למדי להגדיל את העם היהודי, מדוע שלא נשקול אותה? ידוע לי כי ציניקנים רבים יעדיפו ללעוג לטיעון זה, אבל האמת היא שיש לו משקל רב. [4]

המשמעות התורנית
בהבטחת ה' לאברהם נאמר כי על ידי ריבויים של ישראל, יזכו לנחול את הארץ ולנצח את אויביהם. שנאמר, "כִּי בָרַךְ אֲבִרְכֶךָ וְהִרְבָּה אֲרֻבָּה אֶת-זֶרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָחֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם וַיֵּרֶשׁ זֶרְעֶךָ אֶת שְׁעַר אֵיבֹי" [בראשית כ"ב 17]. וכך נאמר בהבטחת הגאולה להושע הנביא (ב א): "וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמַּד וְלֹא יִסְפֹּר." [הושע ב' 1]
וכך למדנו מחומש במדבר שיש חשיבות עצומה למספרם של ישראל וחומש במדבר נקרא גם 'חומש הפקודים' על שם המפקדים המרובים שצווה ה' לפקוד את ישראל. ואמרו חכמים [במדבר רבה ב' י"ט]: "אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם. בא וראה כמה חביבין ישראל לפני המקום שהרי כתב הקב"ה חשבון ישראל ארבע פעמים בדגלים: שתי פעמים בפרט ושתי פעמים בכלל. ועוד מנה כל דגל ודגל בכלל ופרט להודיע כמה היו חביבין לפניו שהם היו צבאותיו ורוצה למנותן כל שעה. כאדם שיש לו סגולה חביבה עליו ביותר והוא מונה וחוזר ומונה עד כמה פעמים כדי שידע חשבונה וישמח בה על כל מנין ומנין. כך היה הקב"ה שמח בזכירת מנין ישראל לומר כך צבאות יש לי בעולמי..."

האחריות על מנהיגי הציבור
מנהיגי הציבור צריכים ליצור את התנאים הטובים לריבוי של העם היהודי. כך אכן נעשה במשך שנים בעזרת קצבאות הילדים. אלא שאחר שראש הממשלה מר רבין השווה את קצבאות היהודים והערבים, הפכו הקצבאות למרכיב שמעודד בעיקר את גידולה של האוכלוסייה הערבית, ועל כן הפחיתון באופן משמעותי. לדאבונו ממשלת ישראל חדלת רצון ותושייה למצוא את הדרכים להחזרת המצב לקדמותו.
ואם מנהיגי הציבור הכללי מתרשלים בתפקידם, אין זה פוטר את מנהיגי הציבור הדתי מלפעול באמצעים העומדים לרשותם למען עידוד הילודה. אחת הדרכים המרכזיות לכך

"ויהי החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו, תחילה וראש לפדיון נפשנו" [מתוך תפילת מוסף לראש חודש]
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה לחודש טוב וליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל

יום ד', ל' בתשרי, א' דר"ה השון תשס"ט (29 באוקטובר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

[היא] העמדת אפשרות הבחירה לפני הבנות להתחיל מיד לאחר סיום התיכון בלימודים גבוהים כדי להקדים את גיל הנישואין.
אפשר כמובן להוסיף את האפשרות שכבר הוצעה: לאפשר קיום שנת שירות לאחר הלימודים המקצועיים תוך שהמדינה מעניקה את כל אותן הטבות שניתנות לבנות שמשרתות לפני לימודיהן המקצועיים.

הבחירה החופשית

חובה להדגיש **אין** בדברים אלו תביעה כלפי כל בחור ובחורה לאבד את אישיותם המיוחדת, לבטל את כל תוכניותיהם ולהתייצב בשורה לקראת הנישואין לא משנה עם מי - העיקר להתחתן למען הגדלתו של העם היהודי.

האדם אינו מספר סטטיסטי. **הבחירה החופשית היא צלם אלוקים שבו**. וכל אדם צריך לממש את כשרונותיו לטובה. וישנם ערכים רבים כדוגמת לימוד התורה, גמילות חסדים, פיתוח המידות הטובות, בירורים אישיים, ישוב הארץ, לימוד מדע ועוד. **אחד מהערכים החשובים הוא הולדת הילדים** אבל הוא בהחלט לא היחיד. וכך אנו מוצאים בהלכה: חובה על היחיד להינשא ולהוליד בן ובת. מעבר לכך, אף שיש מצווה גדולה אין חובה. לפיכך אין לבוא לבנות בתביעה להקדים את גיל נישואיהן, אבל אפשר להמליץ על כך ובוודאי שצריך לתמוך **ולעודד** את הרוצות בכך.

הענקת האפשרות לבחור

כולנו הרי יודעים שיש בנות שמעדיפות להתחתן בגיל צעיר. מדוע שלא נקל עליהן לממש את רצונן? לטובת עצמן ולטובת עם ישראל. אם מתוך ששת אלפי הבנות שמשרתות ב'שירות לאומי' בכל מחזור יהיו אלפיים שירצו להתחיל מיד בלימודים או בעבודה ועל ידי כך להקדים את נישואיהן, מדוע שלא נעודדן לכך? ואפילו אם יהיו רק מאתיים שירצו בכך מדוע שלא נעודדן או לכל הפחות נכבד את רצונן? וכי הגידול הדמוגרפי הצפוי עקב כך אינו חשוב בעינינו?

[1] החישוב שדחיית תחילת הלימודים הגבוהים גורם לדחיית גיל הנישואין בשנתיים אינו כולל את הדחייה הנוספת הנגרמת עקב כך - שבגיל יותר מבוגר קשה יותר להחליט על נישואין. שכן הקב"ה ברא את האדם באופן כזה שהגיל המתאים לנישואין הוא צעיר. אז הרגש שלו חזק, האדם אמיץ ואינו חושש מלקבל החלטות הרות גורל. וככל שעוברות השנים הרגש שנועד להתאהבות מתקנה, השכל מתפתח, החששות גוברים וקשה יותר להחליט להתחתן. קושי זה גורם לאיחור נוסף בגיל הנישואין. כלומר, בנות שיחליטו לדחות את נישואיהן למשל לגיל 24 יתקשו יותר לממש את תוכניתן כי יקשה עליהן ועל בני זוגן (המבוגרים גם הם) לבחור ולהחליט, וכך נישואיהן יידחו אל מעבר למתוכנן ומקצתן אף לא יתחתנו כלל. גיל הנישואין המומלץ מושפע משני גורמים - הבשלות האישית והיכולת להתקיים מבחינה כלכלית. מצד אחד, חז"ל אמרו שהגיל המתאים לגברים הוא 18. מן הסתם לנשים הגיל מוקדם יותר. מנגד, זוג נשוי צריך להיות בשל להתמודדות עם המורכבות שבחיים ועול הפרנסה. כלומר, מצד הרגש היה טוב להינשא בגיל צעיר; מצד הצורך להתמודד עם מורכבות החיים והפרנסה - עדיף להינשא בגיל מבוגר וכך גיל הנישואין נקבע באיזה שהוא מקום באמצע.

"ויהי החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו, תחילה וראש לפדיון נפשנו" [מתוך תפילת מוסף לראש חודש]
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה לחודש טוב וליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל

יום ד', ל' בתשרי, א' דר"ה השון תשס"ט (29 באוקטובר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

[2] אם נמתין עוד עשרים שנה דהיינו שמונים שנה, מהיותה בת עשרים כשתגיע לגיל מאה אזי התוספת בעקבות הצערת הנישואין היא של 111 ילדים: 277 צאצאים לנישאות בגיל 20 מול 166 צאצאים לנישאות בגיל 22.

[3] קבענו את גיל הבדיקה לשמונים שזוהי בערך תוחלת החיים בימינו [משמעות הדבר, שנוכל לרקוד בחתונותיהם של צאצאיו! מג]. בחישובים אלו אנו מניחים כי גיל הנישואין הממוצע של בנות המשפחה ימשך בדורות הבאים כפי הדגם שהציבה וחינכה אם המשפחה. לא חישובנו אלפיים כפול 79 שאז המספרים היו גבוהים בהרבה משום שבחישוב דמוגרפי של ציבור החישוב מורכב יותר כיוון שבחישוב כזה בילדיה של האשה יש שותף – בעלה; בנכדיה ישנם עוד שניים (סה"כ ארבעה); בנינים עוד ארבעה וכן הלאה. לכן רק מחצית מהצאצאים בכל דור נזקפים לזכות האם (וממילא לא כל ההפרש במספר הצאצאים נזקף לטובת הקדמת גיל הנישואין של האשה). לפי זה, הריבוי לנפש בגיל שמונים יהיה 57.75 לגיל 20 ו-38 לגיל 22.

[4] ימים ספורים לפני כותבי דברים אלו פנה אלי קצין שריון בבקשה שאמליץ (כראש ישיבת הסדר) לאחד מתלמידי הישיבה להתנדב לשירות נוסף של עוד כחודש מפני שחסר לו טען להשלמת צוות טנק ואם יבוא יוכל לשתף בשמירה סביב עזה עוד טנק. חשבתי בליבי אילו היו לנו עוד כמה עשרות אלפים של בחורים שקיבלו חינוך תורני שכולל כמובן חינוך לנשיאה בעול עם הציבור בשירות בצה"ל, היה ניתן להרכיב מהם עוד עשרות חטיבות שריון ועשרות חטיבות רגלים. ולא היו צריכים להתחנך בפני איזה טען שיוסיף עוד חודש התנדבות.

לימים שמעתי הרצאה מתת אלוף באגף משאבי אנוש שאחראי על כל הגיוס בצה"ל שתיאר בצורה מדאיגה עד כמה חסרים לצה"ל חיילים קרביים ותומכי לחימה.

[<http://www.yeshiva.org.il/midrash/shiur.asp?id=6807#4a>]

”ויהי החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו, תחילה וראש לפדיון נפשנו” [מתוך תפילת מוסף לראש חודש]
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה לחודש טוב וליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל